

ժողովն Սոսի և Լաւանայ, ըստ որում վերաբերի ի կարգս ժողովոցն:

Սոյն Ղարիբոր Անաւարդեցի արար գործ վաստակոց զքանի մի ճառս և զերդս բազումս և Շարականս ի խնդրոյ արքային Հեթմոյ և եղբոր նորա Առստանդեայ՝ և եղբորորդւոյ նորա Աւանի՝ յանուն նոցա և իւր զսկզբնատառսն յօրինելով. բայց զի էին ամենայն յոճ անպիտան՝ չեղեն ընդունելի ի գործածութիւնս Երար առանձին և Շարականս Մեծացուցելից ըստ պատշաճի ի տօնի իւրաքանչիւր սրբոց, և սա զառաջինն եմոյժ սովորութիւն զամենայն աւուրս ասել զՄեծացուցէս, զի յառաջ քան զայն յաւուրս տէրունական տօնից և Լստուածածնի միայն ասէին. այլ ազդն զսովորութիւնն միայն ընկալեալ՝ զՇարականս Մեծացուցելից ի գործ եղ զնախնեացն՝ վասն տէրունական տօնից: Սմա տեղեակ գորով լիզուի Յունաց և Լստուց, թարգմանեալ ինչ ինչ ի նոցանէ, յաւել ի Յայսմաւուրն՝ կարգելով զայն ըստ աւուրց ամսոյ: Աւ վասն փոփոխութեան տօնից՝ արար զնոր Տօնացոյց ըստ ամսոյ, այլ պահէր առ իւր առանձին՝ սպասելով ժամանակի:

Ասջանացաւ յարմարել զճէսս Հայոց ընդ Ատմինացւոցն և Յունաց, որոց զըլխաւորք էին ինն, վասն որոյ ժողովն եղև յետ վարձանին նորա. և են այսոքիկ. 1, խառնել զջուր ի բաժակն, և յաւելուլ ինչ ինչ ի սպասս Պատարագի. 2, բառնալ զխաչեցարն ի սրբասացութենէ. 3, զամենայն տօնս ասնել ըստ ամսաթուոյ. 4, պահել զպահս հսկմանց ըստ Ատմինացւոց, և զայլ քանի մի պահս. 5, փոխել զբանս Մաշտոցաց՝ ի կանոնս մկր-

տութեան, զրոշմի, ձեանադրութեանց և այլոց օրհնութեանց. 6, միայն ի չորս եղանակս տարւոյն ասնել ձեռնադրութիւն ըստ Ատմինացւոց. 7, փոխել ինչ ինչ ի ժամերգութիւնս առաւօտու և երեկոյի, և յաւելուլ ի նոսին զպէսպէս կցորդս յայլոց ազգաց. 8, ի կիր առնուլ զիւղ երեխայից, և 9, կատարել զվերջն օծումն հիւանդաց: Բայց յայսմ ամենայն և ոչ զմին ընկալաւ Ակեղեցին Հայոց ոչ ի Արիւիկա և ոչ յայլ տեղիս, միայն զվերջն օծումն՝ ոմանք և եթ, որ և այժմ դադարեալ:

Չինչ ինչ ի ծիսից աստի ինքնին ի գործ եղ ըստ իւրում վկայութեան, բայց յոյժ ծածուկ, զի մի՛ անկցի յԱթոռոյն, որպէս ջուր խառնել ի բաժակն, և զայլս ըստ կարեաց:

(Ի յառաջսն)

ԱՅԵԼ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՍՈՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵԼԵՑԻՈՅ ԱՆՑԵԱԼՆ.

(Շարանսն)

Կոստանդին Բ. Հայրապետ Կատուկեցի՝ նայելով ի ժամանակին պապականութեան խլրտմանց դէմ անհրաժեշտ եղած պահանջմանց՝ ըստ բաղձանացողջամիտ պաշտօնէից եկեղեցւոյ եւ Ազգի՝ պաշտպանողական գովելի մի գիրք կրօնէ, սակայն (Հեթում թաղաւորի) պետական բռնութեան չկարողանալով ցվերջն դիմագրել եւ պապականութեան (կամ Հռովմէականութեան) ոգւով տոգորուած անձանց մեքենայու-

թիւները փշրել՝ կաքսորութիւն եւ նմին կ'յաջորդէ Ստեփաննոս Գ. Հռոմկայեցի որոյ օրով երկիրն թշնամեաց օտից կոխան կ'լինի, բաւական տեղեր աւերակ կ'առնան, եւ ինքն Հայրապետն անգամ Բրդ Լուսաւորից Ս. Գրիգոր Պարթեւի Սջոյն հետ ի գերութիւն կ'մատնուի եւ այնպէս կ'լախճանի:

Ձկնի Ստեփաննոս Հայրապետի կգահակալէ Անաւարդեցին Գրիգոր, որոյ օրով Կաթողիկոսական Աթոռը Հռոմկայէն կ'տեղափոխուի ի Սիս:

Սա դիւրահաւան եւ անհեռատես ոմն լինելով, որոյ համար եւս Կոստանդին Բ. Պրօնագործի ընտրութեան միջոցում Հայրապետական ընտրելիութենէ մերժուած էր՝ թէեւ Լեւոն թագաւոր զայն միայն ընտրել տալ շատ աշխատեցաւ, եւ այս անգամ յաջողուելով՝ Յայսմաւուրաց եւ ծիսից եւ այլոց մէջ փոփոխութիւններ մտցնել կ'հետամտի, եւ փոխանակ Աղգի եւ Եկեղեցւոյ իրական օգուտները խորհելոյ եւ գործադրելոյ, սնտի եւ անխորհուրդ մտաց ծնունդներ կարդինաւորէ, խռովայուգութեանց դռներ կ'բանայ եւ կ'բորբոքէ, եւ վերջապէս՝ արեւելեան Հայոց վարդապետաց Էփր Եփրեմ գումարած ժողովոյն կողմէն յանդիմանութեան եւ սպառնալեաց թուղթ կ'ընդունի՝ որ չյանդգնի Աղգի կամաց դէմ գործելոյ եւ Եկեղեցւոյ հնաւանդ սովորութիւնքը եւ ին խանգարելոյ:

Թէպէտ Անաւարդեցին առժամանակ մի երկնչելով կ'ազարի իւր մտադրութիւններէն, սակայն զԼեւոն թագաւոր թեւ եւ թիկունք բռնելով դարձեալ ինքն

դիրներ կ'յուզէ եւ մտադրութիւնքը իրագործել կ'ընկրտի, եւ մինչ Աղգի մեծամասնութեան եւ Եկեղեցւոյ ողջամիտ պաշտօնէից դիմադրութեան արդիւնքն կ'օրանային եւ անշուշտ պիտի յաղթահարէին Անաւարդեցւոյն, եւ ահա խռովայոյզ Կաթողիկոսն կ'լախճանի, եւ արքսորեալն Կոստանդին Բ. Պրօնագործ Աղգային մեծ ժողովով կրկին կ'հրաւիրուի Կաթողիկոսութիւն, եւ միեւնոյն ժողովոյ մէջ Լեւոն կ'ըտքնի Անաւարդեցւոյն ի կենդանութեանն առ ինքն գրած դաւանաբանական եւ ծիսափոխական ինչ ինչ մտադրութեանց թուղթը քննել տալ եւ ընդունել, բայց գործադրութիւնը իսպառ ապարդիւն կ'մնայ՝ թէեւ այս առթիւ բաւական ցաւալի ներքին գժտութիւնք կ'ծագին եւ դառնաղէտ անցքեր կ'յառաջանան, որք երբէք պատիւ չեն բերեր մեր նախնեաց:

Չմոռանամք յիշել, զի Կոստանդին Հայրապետ այս անգամ փոփոխամրտաւած եւ թուլացած էր, եւ պետական բռնութեան հլու գործիք կ'երեւէր:

Այս միջոցներում Սշին յաջորդելով Լեւոն Գին, դառնաղէտ անցից պատճառ տուող միեւնոյն կրօնական խրնդիրները կ'յուզէ Անաւարդեցւոյն մտադրութիւնքը յաջողեցուցանել երազելով, եւ այնքան չարաչար կ'յամառի եւ կ'ըհետապնդի, որ անխնայ եւ առանց խրտրութեան՝ Եկեղեցական եւ աշխարհական՝ այր եւ կին՝ շատ մարդիկները կ'հալածէ, բանտ, արքսոր եւ մահ կ'հասցնէ բազմաց, սակայն դարձեալ չյաջողիր, եւ Աղգի եւ Եկեղ. պաշտօնէից ողջամիտ եւ ջերմ աւանդապահ մեծամասնու-

թիւնն այնքան բորբոքուած եւ ոգեւորուած էր՝ որ առաջարկեալ փոփոխութեանց մինը՝ այս ինքն Հաղորդութեան խորհրդոյ Բաժակին մէջ ջուր խառնել համարձակող Կարնոյ Եպիսկոպոսը կրօպանուի ի ժողովրդենէ։

Այսպէս ահա չորեքտասներորդ դարու առաջին քառորդում մեր Եկեղեցւոյ անցեալը շատ ցաւալի տեսարան կենրկայացնէ մեզ, եւ կ'իշեցնէ ջերմեռանդ աւանդապահ եւ նախանձախնդիր մի Ազգի արդար ձայնը եւ փափաքը այնպիսի անձանց դէմ՝ որք ի լուր կ'սորհին Եկեղեցւոյ մէջ ծիսական արարողութեանց եւ այլոց մէջ նորութիւններ մուծանել, նախնական գեղեցիկ սովորութիւնքը փոփոխել, կրօնը խաղալի դարձնել, Ազգի եւ Եկեղեցւոյ հարազատ շահերը եւ ապագայն մտանգել, սակայն քանի լ'շտառիթ եւ ողբոց արժանի է՝ որ այսպիսի բարենախանձ ջերմեռանդութիւնը ինչպէս շատ անգամ՝ նոյնպէս յայս նուագ դինքն մղած է ծայրայեղ չափազանցութեանց, թէեւ դարձեալ յանցանքն եւ մեղն պատճառ տուուղներունըն է՝ որ տեղիք եւ գրգիռ կտան ժողովրդեան իւր Ս. Կրօնի եւ Եկեղեցւոյ պաշտպանութեան անձկանօք՝ մի չնչին բանով անգամ՝ մի նոր խնդրով եւ փոփոխութեամբ կ'յուզվի եւ կ'ոքնի, եւ այս առթիւ՝ Կաթողիկոսէն սկսած ցլերջին պաշտօնեայն ո՛վ որ լինի՝ անմիջապէս կ'ղնուի նոցա դէմ, եւ ամեն բան կը պաշտպանէ եւ կ'պահէ։

Իսկ Յշին՝ որ այսպիսի եւ այլ շատ չարեաց պատճառ դարձաւ, անհեռատեսութեամբ եւ անխորհուրդ ընթա-

ցիւք՝ Եկեղեցւոյ եւ Ազգի մէջ խռովութիւնք եւ գժտութիւնք սերմանելէ զատ՝ օտարաց՝ այս ինքն գրացի մահմետական եւն իշխանութեանց գրգիռ տուող պապականութեան եւ Եւրոպայի հետ ունեցած անօգուտ եւ վնասաբեր յարաբերութեամբք եւս արտաքուստ թշնամիները եւ նոցա թշնամական մտադրութիւնքը կշարժէ, եւ արեւմուտքէն եւ պապէն յուսացած օգնութիւնքը եւս չգտանելով՝ բաց ի յաճախակի խնդրած կրօնական առաջարկութիւններէն, կ'վախճանի եւ Լեւոն Ե կ'աջորդէ, որոյ օրով նախորդացն միանգամայն իւր անխոհեմ ընթացից արդիւնքն՝ այս ինքն արտաքին թշնամութիւնքն եւս աւելի յերեւան կ'գան եւ Կիլիկիա թշնամեաց ոտից կոխան կ'լինի։

(Երբեք-իւրեք)

ՎԱՆՐԱՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԱՆԿԱԴԱՐԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՍԻՄԵՕՆ ԿԱՐՈՒՂԻԿՈՍ

Փառք անբաժանելի՝ համագոյ և միասնական սուրբ Արքորդութեանն Հօր և Որդւոյ և Հօգւոյն սրբոյ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն։

Որոյ ամենաբաւական ողորմութեամբն և անճառ շնորհիւն, յանկ ելեալ աւարտեցաւ տառս սրբարար և կատարիսդործիչ, յորում են ձեռնադրութիւնք